

Бібліографічний опис:

[Від редакції] (2023) Микола Стратілат (06.06.1942–09.03.2023) [некролог]. *Народна творчість та етнологія*, 1 (397), 118–120.

[Editorial] (2023) Mykola Stratilat (06.06.1942–09.03.2023) [Obituary]. *Folk Art and Ethnology*, 1 (397), 118–120.

МИКОЛА СТРАТИЛАТ

(06.06.1942– 09.03.2023)

9 березня 2023 року відійшов у вічність відомий український митець, графік **Микола Іванович Стратілат**. Для колективу Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України ця втрата – глибоко особиста. Адже протягом майже 30 років (1977–2004) пан Микола був нашим колегою, художнім редактором журналу «Народна творчість та етнографія» (нині – «Народна творчість та етнологія»), у якому також регулярно публікувалися нові твори майстра.

Народний художник України М. Стратілат народився в с. Макіївка Носівського району Чернігівської області. Сталося це, за зізнанням самого графіка, у грудні 1941 року, на вже окупованій території, тому пізніше в документах виникла інша дата – 6 червня 1942 року. Дитинство припало на непрості часи, але, як писав мистецтвознавець В. Підгора, «очевидно, що його сільське походження сприяло розвиткові його поетичної душі, запліднило його творчість любов'ю до рідної землі, нагородило його глибинним відчуттям українського краєвиду і села в ньому». Перші уроки малювання отримав від матері Палагеї, яка малювала в народному стилі («Одна з перших моїх робіт – копія ікони Єлецької Божої матері, що особливо шанується на Чернігівщині, – донині висить у батьківській хаті»), пізніше відвідував гурток, яким

керував сільський учитель Степан Музиченко – художник, музикант, непересічна людина «із загостреним почуттям національної свідомості». Він став організатором виставки талановитого школяра («На ній я показав усе, чому навчився і що встиг зробити за півтора року: тут були і копії з Рубенса, і власні композиції, пейзажі рідного села. Мою працю поцінували і учні, і вчителі»). Саме за його порадою юнак вступив до Київського художнього ремісничого училища № 16. Цікаво, що майбутній графік вивчав тут живопис, до того ж монументальний, у техніці альфреско (!). Разом з М. Стратілатом в училищі навчався ще один майбутній класик вітчизняного мистецтва – Микола Трегубов (1943–1984). Два студенти буквально поряд працювали на пленерах. Уже тоді у творчості М. Стратілата виникла шевченківська тема, якій він зберіг вірність упродовж усього життя. Захопив його своєю красою і Київ. «Без цього міста, без його мальовничих околиць, архітектурних оздоб, без його крутих пагорбів та ярів, порослих дерезою, барвінком, медяницею, диким часником, по яких пролягли доріжки та стежки, без його древніх святинь, може, не було б мене, як художника. Київ кликав, вчив, виховував, відкривав переді мною свої величезні образи, сторінки історії, і я потроху став киянином», – зізнавався митець. І ще одне яскраве студентське художнє враження – зустріч з оригіналом «Ночі над Дніпром» А. Куїнджі.

По закінченню училища (1961) М. Стратілат продовжив навчання у Львові – в Українському поліграфічному інституті імені Івана Федорова. Саме тут виявився його неабиякий хист до графіки, зокрема до чорно-білої гравюри. Дипломна робота – серія гравюр «Купальські пісні» – була високо оцінена державною екзаменаційною комісією, яка відзначила характерні для молодого майстра віртуозність техніки гравірування, тяжіння до поетичності образів, м'який ліризм, спрямованість на національну українську тематику.

Після закінчення поліграфічного інституту (1972) молодому художнику запропонували роботу в редакції газети «Советский солдат», яка видавалася в тодішній Чехословаччині. Саме тому перша персональна виставка М. Стратілата «Шляхами братерства» відбулася в Празі (1974). У Чехословаччині завдяки науковцю Оресту Зілінському митець відкрив для себе світ української закордонної діаспори.

У 1977 році майстер був запрошений до нашого Інституту. Сталося це знову-таки завдяки С. Музиченку. Ось як згадує про це М. Стратілат у мемуарах: «Вже пізніше, працюючи відповідальним секретарем журналу “Народна творчість та етнографія”, він [С. Музиченко. – Ред.] посприяв моєму влаштуванню в це дуже популярне тоді видання художнім редактором. Понад 30 років я віддавав роботі в журналі й з великим задоволенням та ностальгією згадую нині своїх колег-науковців, наші етнографічні експедиції по Україні, що збагачували нас духовно, під час яких я замальовував сільські хати, побутові речі, одяг. Ці малюнки донині зберігаються десь у фондах Інституту етнографії».

І почалися роки роботи, напруженої, але й натхненної. До 1500-річчя улюбленого міста виникла серія «Пісня про Київ» (1980–1981). До 1000-річчя прийняття християнства на Україні-Русі – серія «Київ. Сторінки історії» (1988), експонована також в Італії (Рим), Німеччині, США; її своєрідним продовженням стали «Знищені святині Києва» (1986–1990). До 2000-річчя Різдва Христового митець створив серію «Свята земля» (1999). А ще є «Седнівська осінь» (1980–1981), «Ніч яка місячна» (1983–1986), «Мир землі моїй» (1984), «Ноктюрн над Десною» (1986), «Поезія в образах» (1989–1990), «Думи мої, думи», «Розквітай, гуцульський краю», триптихи «Хата моя, хата біла» та «Нічні роздуми», портрети видатних українських діячів (зокрема Тараса Шевченка (1986), митрополита Андрея Шептицького (1990), Патріарха Київського і всієї України Мстислава (1991)), ілюстрації та оформлення близько ста книжкових видань (переважно поетичних збірок – Т. Шевченка, Лесі Українки, М. Рильського (1986), О. Гончара (1988), В. Сосюри (1989), В. Симоненка

(1990), сучасної поетеси Т. Череп), понад 140 екслібрисів, замовниками яких були письменники, журналісти, політики, космонавти, науковці, церковні діячі, художники, музеї, товариства. Загалом М. Стратілат – автор близько п'яти сотень творів, переважно гравюр (на дереві, лінолеумі, пластику), але є в його доробку й чимало майстерних акварелей. Також художник – автор цікавих спогадів «Від білої хати...», надрукованих у журналі «Вітчизна» (2007 р., № 7–8). У 1980 році митця було прийнято до Спілки художників, у 1996 році він отримав звання заслуженого, у 2008-му – народного художника України. «За художнє відтворення архітектурних пам'яток м. Києва» був нагороджений орденом святого Архистратига Михаїла від Української православної церкви та Патріарха Філарета.

Вічна Вам пам'ять, Майстре!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України